

На основу члана 13. ст. 1. и 4. Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју („Службени гласник РС”, бр. 10/2013, 142/2014, 103/2015 и 101/2016), Правилника о обрасцу и садржини програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја и обрасцу извештаја о спровођењу мера пољопривредне политике и политике руралног развоја („Службени гласник РС”, бр. 24/2015, 111/2015, 110/2016 и 16/2018) и члана 59. и 98. ст. 3. Статута града Панчева („Службени лист града Панчева”, бр. 25/15 – пречишћен текст и 12/2016), по претходној сагласности Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде датој Решењем бр. 320-00-03288/2018-09 од 16.05.2018. године, Градско веће града Панчева, на седници одржаној дана 29.5. 2018. године донело је

ПРОГРАМ ПОДРШКЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПОЛИТИКЕ И ПОЛИТИКЕ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА ЗА ГРАД ПАНЧЕВО ЗА 2018. ГОДИНУ

I Опште информације и табеларни приказ планираних мера

1.1 Анализа постојећег стања

1.1.1. Географске и административне карактеристике

Панчево је се налази у југоисточном делу Европе, северном делу Србије, у јужном делу Покрајине Војводине. Панчево је економски и културни центар јужног Баната. Налази се на 18 km североисточно од главног града Србије – Београда, на ушћу Тамиша у Дунав и обухвата површину од 756 km². Град Панчево се граничи са општинама Ковачица, Алибунар и Ковин и Градом Београдом, док је јужна граница на Дунаву (према београдској општини Гроцка).

Координате града Панчева су 44° 54' северне географске ширине и 20° 40' источне географске дужине. Просечна надморска висина је 77m.

Град броји 10 насеља (Банатски Брестовац, Банатско Ново Село, Глогоњ, Долово, Иваново, Јабука, Качарево, Омољица, Панчево и Старчево), 11 катастарских општина и 16 месних заједница у којима по попису становништва из 2011. године живи 123.414 становника. То је и највеће подручје по броју становника у Јужнобанатској области, јер чини скоро 40% његовог становништва. Према истом извору, на територији града Панчева има 43.144 домаћинстава а у сваком домаћинству у просеку живи 2,86 лица.

1.1.2. Природни услови и животна средина

Подручје града Панчева је равничарског карактера са пространим алувијалним равнима Дунава, Тамиша и Надела, лесним заравнима у највишим деловима терена. Надморска висина се креће од 67 до 100 метара надморске висине. Педолошка вредност обрадивог земљишта је висока и углавном спада у I и II класу. Преовлађује земљиште типа чернозема и ниске црнице. Што се тиче сетвене структуре обрадивих површина највише се гаје кукуруз, пшеница, сунцокрет, соја, поврће и крмно биље - луцерка. Обзиром на значајно еколошко загађење подручја града Панчева неопходно је спровести систематско и детаљно испитивање састава земљишта и концентрације штетних честица, ово посебно важи за поседе у близини јужне индустријске зоне.

Град Панчево припада простору умерено континенталне климе коју карактеришу дуга и топла лета и јесени, благе зиме и кратка пролећа. Посебну специфичност климе представља кошава, јак и сув ветар који траје и до три недеље. Осим кошаве, доста су заступљени и југозападни, јужни, западни и северни ветрови. Број ветровитих дана (са ветром бржим од 12,3 m/s) током године је 45. Највећа влажност ваздуха је током месеци са најнижом температуром (новембар, децембар, јануар и фебруар). Територија града Панчева се сматра једном од најтоплијих подручја Војводине са просечном годишњом температуром од 12°C и са више од сто сунчаних дана током године. Просечна годишња вредност за релативну влажност ваздуха је 77%. Просечна облачност је између 50 и 60%. Падавине су највеће на крају пролећа и почетком лета и крајем јесени и почетком зиме. Просечна количина падавина током године износи око 684 mm. Сушни индекс по Мартоновој класификацији износи 30,2 показујући да је Панчево у релативно сушној зони. У Панчеву постоје повољни микроклиматски услови, који утичу на разноликост природних локалитета, и богатство биљног и животињског света и на високи квалитет пољопривредног земљишта.

Река Дунав представља значајан паневропски Коридор VII и стратешку везу са Европом и Евроазијом која треба да подстакне развој трговине, туризма и услуга у Србији. На левој обали Дунава, на 1153. километру налази се комплекс Луке Дунав - Панчево. Приобаље града Панчева је често угрожено

високим подземним водама. Погоршању ситуације је допринела изградња бране на Ђердапу. Изграђен је систем мелиоративних канала који су спојени са Главним каналом који се северно од насељеног места Иваново улива у Надел. На ушћу канала налазе се три црпне станице укупног капацитета 3,5 m³/s. Суфицит вода на пољопривредним земљиштима се јавља као последица неравномерне количине и неравномерне расподеле падавина како у току хидролошке године тако и у току вегетационог периода биљних култура. Обично се сувишне воде јављају услед обилних падавина неколико узастопних година а обично су на тим површинама плитки извор прве издани због чега и мање количине падавина могу да доведу до поплава. Статистички подаци показују да је просечна количина падавина на подручју Јужног Баната око 650 mm с тим што у току године постоје два максимума и минимума падавина и водостаја. Отворена каналска мрежа за одводњавање се одржава у дужини од 602 km а од тога 78 km чине дренажни канали цевне дренаже. Сувишне воде са пољопривредних површина се одводе преко канала за одводњавање који допиру до насељених места и прихватају у исто време и сувишне атмосферске воде из насељених места.

Поплаве од унутрашњих вода се јављају као последица хидролошких прилика, особина земљишта, топографије, постојећих система за одводњавање и друго. Одбрана од ових вода подразумева превентивне и оперативне мере. Ту се подразумева изградња и одржавања система за одводњавање, уклањање препрека у каналима, просецање депонија за одвођење сувишних вода са неке парцеле, затим заштита насеља и др.

Биодиверзитет града Панчева је нарушен под утицајем низа негативних фактора, пре свега, због индустријализације подручја. Природна вегетација је у великој мери деградирана под утицајем човека. Деградиција природне вегетације довела је и до смањења броја и врста флоре и фауне. И поред тога, у овој регији постоје веома значајни екосистеми, јединствена природна станишта и биљне и животињске врсте. Значајни екосистеми су Парк природе „Поњавица“ и Споменик природе „Ивановачка ада“. Еколошки значај природног добра Поњавица је у функцији очувања природних станишта биљних и животињских врста, како оних заштићених као природне реткости или са списка у Црвеној књизи Републике Србије, тако и осталих врста битних у ланцу исхране. У екосистемима града Панчева налазе се типичне врсте биљног и животињског света од којих су многе природне реткости значајне по међународним критеријумима. Богата флора и фауна обилује раритетима, реликтима, ендемима и субендемима.

Једна од кључних улога насељског, ваннасељског и заштитног зеленила, као и шумских површина је стварање повољних хигијенско - здравствених услова, побољшање топлотног режима, пречишћавање ваздуха, повећање релативне влажности као и укупно побољшање микроклиматских услова. Према Просторном плану Републике Србије, шумовитост Републике Србије сада износи 30,6%, а шумовитост АП Војводине је 6,5%. На територији Града Панчева површине под шумом износе 3.134 ha, што је 4,15% укупне површине. Све шумске површине су у државној својини. Обзиром на мали проценат пошумљености, шуме не представљају привредни потенцијал, већ имају заштитну улогу. Постојеће пошумљене површине града Панчева су у великој мери деградиране и потребне су ургентне мере за њихову ревитализацију. Путни појасеви атарских саобраћајница су у великој мери узурпирани, тако да заштитних појасева уз ову врсту саобраћајница готово да нема.

СТАЊЕ И ТРЕНДОВИ У РУРАЛНОМ ПОДРУЧЈУ

1.1.3. Демографске карактеристике и трендови

По попису становништва из 2011. године на територији Града Панчева живи 123.414 становника, што је за 2,95% мање него по попису 2002. године. У сеоским срединама проценат смањења становништва је 5,72, за разлику од самог насељеног места Панчево (1,15%).

Насељено место	Попис 2002	Попис 2011	Промена 2011/2002
Банатски Брестовац	3517	3251	-7.56
Банатско Ново Село	7345	6686	-8.97
Глогоњ	3178	3012	-5.22
Допово	6835	6146	-10.08
Иваново	1131	1053	-6.90
Јабuka	6312	6181	-2.08
Качарево	7624	7100	-6.87
Омьoлница	6518	6309	-3.21
Старчево	7615	7473	-1.86
Укупно (села):	50075	47211	-5.72
Панчево	77087	76203	-1.15
Укупно Град	127162	123414	-2.95

Проценат становништва млађих од 15 година на територији Града Панчева је 14,12, док је у сеоским (руралним) срединама износи 14,33. Проценат становништва старијег од 60 година 22,62 на територији Панчева, а на територији села је 23,43 (извор: Републички завод за статистику, Попис становништва 2011. године).

У насељеним местима руралног типа је приближан број особа мушког и женског пола, док је у урбаној средини проценат особа женског пола већи за 4,54 (извор: Републички завод за статистику – Попис становништва 2011. године).

Насељено место	Становништво (%)		
	мање од 15 Година	од 15 до 59 Година	60 и више Година
Банатски Брестовац	14.58	62.90	22.52
Банатско Ново Село	13.15	60.53	26.32
Глогоњ	13.68	62.58	23.74
Долово	14.24	63.00	22.76
Иваново	10.54	61.44	28.02
Јабuka	15.30	63.94	20.76
Качарево	14.48	61.51	24.01
Омкољица	14.65	61.78	23.57
Старчево	14.91	62.52	22.57
Укупно (села):	14.33	62.24	23.43
Панчево	14.12	63.26	22.62
Укупно Град	14.20	62.87	22.93

У анализи становништва старог 15 и више година према полу, школској спреми и типу насеља према попису из 2011. године (уз ограничење да су два рурална насеља, Старчево и Качарево, према методологији Републичког завода за статистику, сврстана у урбана подручја), можемо закључити да на територији Града Панчева живи преко 10% становништва без завршене основне школе, а од тога скоро половина у руралним срединама, при чему је однос жена према мушкарцима око 2:1.

Сеоска насеља	м	ж	Укупно
	%		
Без школске спреме	1.56	3.15	4.71
Основно образовање	3.44	3.50	6.95
Средње образовање	7.44	5.55	12.98
Више образовање	0.38	0.52	0.91
Високо образовање	0.39	0.48	0.87

Насељено место	мушки пол		женски пол	
	број	%	женски	%
Банатски Брестовац	1639	50.42	1612	49.58
Банатско Ново Село	3280	49.06	3406	50.94
Глогоњ	1539	51.10	1473	48.90
Долово	3086	50.21	3060	49.79
Иваново	525	49.86	528	50.14
Јабuka	3140	50.80	3041	49.20
Качарево	3523	49.62	3577	50.38
Омкољица	3164	50.15	3145	49.85
Старчево	3741	50.06	3732	49.94
Укупно (села):	23637	50.07	23574	49.93
Панчево	36375	47.73	39828	52.27
Укупно Град	60012	48.63	63402	51.37

Такође, у селима је проценат високо образованих скоро десет пута мањи (0,87%) у односу на урбану средину (8,19%).

Панчево	м	ж	Укупно
	%		
Без школске спреме	1.36	4.33	5.69
Основно образовање	5.39	7.36	12.75
Средње образовање	22.21	19.55	41.77
Више образовање	2.16	2.84	4.99
Високо образовање	3.80	4.38	8.19

Унутрашње миграције, према подацима Републичког завода за статистику (online база података, јануар 2016. године), у периоду 2011. до 2014. године на територији Града Панчева су релативно уједначене и крећу се око 1%, односно број одсељених и досељених лица је приближан, у малу корист одсељених. Проценат досељених у 2011 години је био 0,97, а проценат одсељених 1,12. Нема прецизних података о миграцијама из руралних делова Града Панчева, али се на основу претходно наведених демографских кретања може предпоставити да је удео исељавања већи из руралних средина.

Према подацима Републичког завода за статистику (Попис становништва 2011. године), од укупно 123.414 становника, 50.634 је економски активно (38.648 запослених - у смислу радно активних и 11.986 незапослених – оних који траже посао), 1.216 лица се изјаснило да су пољопривредници, шумари рибари или сродни (3,15% запослених у смислу радно активних, а не у смислу радног односа).

Према подацима Републичког завода за статистику (Општине и региони у Републици Србији, 2015) од укупно 20.446 запослених код правног лица, број запослених у сектору пољопривреде, шумарства и рибарства (запослени у привредним друштвима предузећима, установама, задругама и сл.) је 666 (3,25%). По Попису пољопривреде 2012. године укупно чланова газдинства и стално запослених на газдинству на територији Града панчева има 12.557 лица (24,80% економски активног становништва). На основу наведеног може се претпоставити да је удео становништва којем је пољопривреда основни извор прихода нешто мало већи од 3%, док је удео становништва који приходују још по неком основу далеко већи, око 25%.

1.1.4. Диверзификација руралне економије

Према подацима РЗС (Општине и региони у РС, 2015), са стањем на дан 31. децембра 2014. године, број незапослених лица је 11.089, од тога 3.687 (32,9%) први пут тражи запослење, без квалификација је 3.763 (33,9%), а жена је 6.185 (55,8%). Број незапослених лица на 1000 становника је 91. Треба напоменути да у ове показатеље не улазе лица која остварују приходе ван легалних токова, што би по неким проценама знатно повећало проценат незапослености.

Према подацима Агенције за привредне регистре (Регистар мера и подстицаја регионалног развоја, јануар 2016. године) број незапослених је у благој стагнацији – 2011 године 11.480, 2012 године 11.577, 2013 године 11.560 незапослених лица, 2014. године 11.089, 2015. године 10.590, а 2016. године 10.623 лица.

Редн и број	Незапослени по образовној структури	2013	2014	2015	2016
1.	Неквалификовани	3.348	3.236	3.005	3.080
2.	Нижа стручна спрема и полуквалификовани	586	527	495	472
3.	Квалификовани	2.359	2.253	2.091	2.159
4.	Средња стручна спрема	3.654	3.547	3.465	3.428
5.	Висококвалификовани	146	106	97	90
6.	Виша стручна спрема	407	359	330	321
7.	Висока стручна спрема	1.060	1.061	1.107	1.073
Укупно		11.560	11.089	10.590	10.623

Према подацима Агенције за привредне регистре (Регистар мера и подстицаја регионалног развоја) у 2011. години активно је 1.680, у 2012. години 1.621, у 2013. години 1.707, у 2014. години 1.766, у 2015. године 1.824, а у 2016. години 1.857 привредних друштава. По истом извору активних предузетника је у 2011. години 5.292, у 2012. години 5.204, у 2013. години 5.024, у 2014. години 4.905, у 2015. године 4.638, а у 2016. години 4.698, те се може закључити да је благи пораст броја привредних друштава, као и блага тенденција пада броја предузетника.

Према подацима Агенције за привредне регистре (Регистар мера и подстицаја регионалног развоја) у Панчеву је број запослених у 2013. години износио 30.555, у 2014. години 30.538, а у 2015. години 29.391 лица.

Број запослених на 1000 становника је 230. Проценат запослених код правног лица износи 72,9, док проценат запослених код предузетника износи 27,1. У примарном сектору (пољопривреда, шумарство, лов, риболов) код правног лица је запослено 666 лица (3,15%), секундарном 7.259 лица, терцијарном 6.679 лица, док је у кварталном запослено 5.842 лица.

Према подацима Регионалне привредне коморе Панчево, у структури извоза према гранама делатности пољопривредни производи учествују са 7,0%, и то делатност Гајење жита и других усева и засада са 3,6% и делатност Производња скроба и производа од скроба са 3,4%.

Град Панчево је један од индустријски најразвијенијих подручја на територији АП Војводине. Без обзира на велики значај индустријске производње у овом граду се велики значај придаје пољопривредној производњи. Велике пољопривредне површине, значајан број становника који се бави овом производњом, било као основном делатности или као додатном, као и значајне количине пољопривредних производа (пре свега ратарских култура) показатељ су развијености и значаја пољопривреде на овом подручју. Природни ресурси су бројни и разноврсни, иако нису оптимално коришћени и валоризовани – пољопривредно земљиште, водни ресурси, ветар.

Традиционалне пољопривредно-туристичке манифестације су: Доловачка штрудлијада - Долово, Сланинијада - Качарево, Паприкијада - Банатски Брестовац, Винаријада - Долово, Жетелачки дани - Војловица, Глогоњска јесен - Глогоњ, Рибарски дани и ноћи – Иваново, Тракторијада – Банатско Ново Село, Мед је лек за дуг век - Панчево, Дани вина и поезије – Панчево, Илинден – Јабука, Циповка – Омољница.

По подацима евиденције приватног смештаја коју води Градска управа Града Панчева категоризовано је 21 објекта приватног смештаја, 12 у граду Панчеву, 3 у Долову, 2 у Иванову и по један у Качареву, Глогоњу, Банатском Брестовцу и Старчеву. Категоризација објекта у руралним срединама је започета пројектом „Подршка локалне самоуправе града Панчева“ (2012/13 године).

Број туриста у 2014. години (Извор: Републички завод за статистику, Општине и региони у РС, 2015) је 1.028, односно 670 домаћих и 358 страних туриста. Укупан број ноћења је 2.281, односно просечно 2,5 дана за домаће и 1,8 дана за стране туристе. Нема прецизних података колико је туриста користило услуге смештаја у сеоским туристичким домаћинствима.

Према подацима Министарства привреде, Евиденција (регистар) сертификованих старих и уметничких заната и послова домаће радиности, децембар 2015. године, на територији Града послују седам предузетничких радњи са сертификатом старих и уметничких заната и послова домаће радиности, пет у Панчеву, а по једна у Банатском Новом Селу и Јабуци. Претпоставка је да постоји још око тридесет предузетника, привредних друштава, задруга и удружења која испуњавају услове сертификације, али нису ушли у процес сертификације.

1.1.5. Рурална инфраструктура

По подацима Републичког завода за статистику (Општине и региони у РС, 2015), територија града Панчева покривена је мрежом путева у укупној дужини од 124,84 km, са савременим коловозом. Државни путеви I реда су дужине 48.25 km, државни путеви II реда 10.89 km и општински путеви 65.70 km. Град Панчево у укупној мрежи путева Јужнобанатске области учествује са 13.77 %. Посебно треба истаћи да Панчево представља „капију“ на путном правцу север - југ Баната, односно везу са остатком Србије.

По истом извору, број домаћинстава прикључених на водоводну мрежу је 41.193 (95,48%), док је број домаћинстава прикључених на канализациону мрежу 18.850 (43,69%). Број становника обухваћених водоводном мрежом је око 96.000. Број насеља обухваћених градском водоводном мрежом је пет - град Панчево и 4 насељена места (Старчево, Омољница, Банатски Брестовац и Иваново). Дужина водоводне мреже 200 km дистрибутивне и мреже у граду и насељима, односно 300 km са водоводним прикључцима. Дужина фекалне канализационе мреже 142 km, са прикључцима 227km. Панчево има сепаратни систем канализације, посебно се одводе фекалне а посебно атмосферске воде. Укупна дужина атмосферске канализационе мреже износи 40km. Остала насеља (Долово, Качарево, Јабука, Глогоњ и Банатско Ново Село) снабдевају се водом из аутономних сеоских система водоснабдевања, а квалитет воде из ових система не задовољава увек стандарде.

Степен изграђености водоводне инфраструктуре и прикљученост домаћинстава на водоводни систем

је на високом нивоу док степен изграђености канализационе инфраструктуре не задовољава у потпуности потребе града и индустрије. Организовано прикупљање и одвођење отпадних вода са изграђеном канализационом мрежом постоји (некомплетно) у граду Панчеву и у јужној индустријској зони, док остала насеља проблем евакуације отпадних вода решавају у већини случајева путем индивидуалних водопроусних септичких јама и упојних бунара. Постојећи канализациони систем насељеног места Панчева је конципиран као сепарациони а све употребљене воде прикупљене канализационим системом се без третмана испуштају у Дунав. Непречишћене отпадне воде које се из индустријских и комуналних постројења упуштају у водотоке, мелиоративне канале, водопропусне септичке јаме и упојне бунаре проузрокују загађивање тла, површинских и подземних вода. Загађивању отпадним водама изложени су реке Надел, Тамиш и Дунав, бара Топола, Мали Рит и канал отпадних вода у ЈИЗ (Азотарин канал).

У циљу дугорочног решавања проблема одвођења и пречишћавања комуналних отпадних вода града Панчева и свих насељених места, урађен је Генерални пројекат третмана комуналних отпадних вода са претходном студијом оправданости за град Панчево и сва насељена места (Институт за водопривреду "Јарослав Черни"). Као најрационалније и најекономичније техничко решење овим пројектом предвиђена је варијанта за изградњу индивидуалних постројења за третман отпадних вода у сваком насељеном месту на територији града Панчева, што подразумева изградњу девет мањих постројења и једног централног постројења за сам град Панчево.

Електродистрибуција "Панчево" реализује дистрибуцију електричне енергије на територији јужног Баната, за град Панчево са околином, са погоном у Вршцу и пословницама у Белој Цркви, Ковину и Алибунару.

У циљу успостављања одрживог система управљања отпадом, а у складу са Националном стратегијом управљања отпадом формиран је регион за управљање чврстим комуналним отпадом Панчево/Опово, потписивањем Међуопштинског споразума о сарадњи општина Панчево и Опово. Скупштине града Панчева је донела Локални план управљања отпадом за град Панчево и Регионални план управљања отпадом за регион Панчево/Опово.

Регионална депонија Панчево за комунални отпад заузима површину од 34 ха, удаљена је од Панчева 13.5 km. Насељена места која тренутно одлажу комунални отпад на Новој депонији су Панчево и Старчево. Планирано је да се комунални отпад депонује из свих насељених места Града Панчева и Општине Опово које заједно чине регион, а могуће је прикључивање и других општина.

Депонија је званично почела са радом 29. октобра 2015. године. Крајем децембра 2015. године ангажовани су сакупљачи из Удружења Рома који на телу депоније из комуналног отпада издвајају рециклабилне материјале - амбалажни отпад, који се упућују у даљи процес рециклаже, а продужава се век депоније. Нова депонија ради сваког дана у две смене, укључујући викенде и празнике. Санитарна депонија је на елементарном нивоу у функцији у погледу санитарног депоновања - контролисаног одлагања комуналног отпада при којем не долази до загађења животне средине. Потребно је реализовати даље фазе пројектовања, изградње и опремања депоније у складу са националним и прописима ЕУ.

Пројекат затварања Старе депоније тј. уређеног сметлишта је у фазама припреме, пре свега решавања имовинско правних односа. Постоји проблем око решавања имовинско-правних односа јер највећи део Старе депоније чине парцеле у стечају, као и мање део у јавној својини односно приватној својини физичких или правних лица. Због ових проблема још увек није успостављена набавка пројектно-техничке документације за затварање, санацију и рекултивацију Старе депоније. Такође, потребна су значајна средства за испуњење ове законске обавеза града Панчева и ЈКП "Хигијена" Панчево као оператера на депонији.

Следећи корак је изградња претоварне станице на платоу на Старој депонији, где би се сакупљени отпад из мањих возила пребацивао у велике камионе који даље транспортују отпад на Нову депонију. Центар за сакупљање и разврставање рециклабилних материјала јесте стационарна техничка јединица за сакупљање, третман и привремено складиштење амбалажног отпада који је из комуналног отпада издвојен разврставањем на самом месту настајања – примарном сепарацијом, а затим се компоненте амбалажног отпада разврставају на локацији самог ојекта. Центар са грађевинским објектима и инфраструктуром чини технолошку целину. Рециклабилни материјали који пристижу у Центар, издвојени су и сакупљени у наменске посуде. Такође, у Центру се врши откуп отпадних рециклабилних материјала од физичких и правних лица. Потребна је израда пројектно-техничке документације, опремање и изградња, како би Центар био комплетно у функцији и саставни део регионалног центра за управљање отпадом.

По подацима Републичког завода за статистику (Општине и региони у РС, 2015) на територији града Панчева постоји 21 пошта са укупно превезених 4.241.000 пошиљки у 2014. години, као и 44.107 телефонских претплатника. Мобилна телефонија у потпуности покрива територију града Панчева и GSM и 3G мрежом. Поред основних фиксних телекомуникационих и услуга мобилне телефоније, становништву су доступне и услуге интернета, услуге преноса података, телематске услуге, ISDN услуге, услуге интелигентне мреже, фиксне сателитске услуге, фиксне услуге за коришћење стандарда DECT и мултимедијалне услуге.

ПОКАЗАТЕЉИ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ

1.1.6. Пољопривредно земљиште

Према резултатима Пописа пољопривреде из 2012. године, од 756 km² колико заузима површина Града Панчева, учешће коришћеног пољопривредног земљишта у укупној површини је 70,35%, односно 53.187 ha.

Банатски Брестовац - Ливадска црница 30% територије а надморска висина 80-90 m. Ритска црница безкарбонатна 20% територије а надморска висина 70-80 m. Ритска смоница 15% територије а надморска висина 67-70 m. Одликује се најтежим механичким саставом, што јој знатно умањује производну способност. По хемијским особинама одликује се високим садржајем хумуса, док је еракција оптимална. Алувијум се простире на 5% територије а надморска висина 67-70 m. Чернозем на оглејаном лесу на 30% територије а надморска висина 80-90 m.

Банатско Ново Село - Чернозем на оглејаном лесу на површини на око 40% територије а на надморској висини 80-90 m. Чернозем карбонатни на лесној тераси око 30% територије а на надморској висини 90-100 m. Чернозем карбонатни на лесном платоу око 30% на надморској висини 120-140 m. Овај тип земљишта по производној способности је други по рангу. Текстура је иловача до лака иловача, о одликује се одличном структуром. Има изражену карбонатност, умерено алкалну реакцију и добру обезбеђеност хумусом и биљним асимилативима.

Глогоњ - Алувијум се простире на 40% територије а надморска висина 67-70 m. Чернозем на оглејаном лесу на 35% територије а надморска висина 80-90 m. Чернозем карбонатни на лесној тераси 20% територије а надморска висина 90-100 m. Ливадска црница 5% територије а надморска висина 80-90 m.

Долово - Чернозем на оглејаном лесу око 35% територије на надморској висини од 80-90 m. Чернозем карбонатни на лесној тераси 20% територије на надморској висини 90-100 m. Чернозем на песковитом лесу око 20% надморска висина изнад 140 m. Заузима највише делове рељефа и одликује се најмањом производном способношћу од свих чернозема. Чернозем карбонатни на лесном платоу око 15% на надморској висини од 120-140 m. Ливадска црница око 10% територије на надморској висини од 80-90 m. После чернозема има највишу производну способност а по хемијским особинама одликује се високим садржајем хумуса.

Иваново - Ритска црница безкарбонатна на 80% територије а надморска висина 70-80 m. Алувијум на 20% територије а надморска висина 67-70 m.

Јабука - Чернозем карбонатни на лесној тераси 40% површина на надморској висини 90-100 m. Чернозем на оглејаном лесу на 30% територије на надморској висини 80-90 m. Алувијум на 30% територије на надморској висини 67-70 m.

Качарево - Чернозем карбонатни на лесној тераси 100% површина на надморској висини од 90-100 m.

Омољница - Чернозем на оглејаном лесу на 50% територије а надморска висина 80-90 m. Ритска црница безкарбонатна 20% територије а надморска висина 70-80 m. 3. Ритска црница карбонатна на 20% територије а надморска висина 70-80 m. Алувијум на 10% територије а надморска висина 6-70 m.

Старчево - Чернозем на оглејаном лесу на 50% територије а надморска висина 80-90 m. Ритска црница безкарбонатна на 40% територије а надморска висина 70-80 m. Овај тип земљишта заузима најниже делове рељефа, хумусно-акумулативни хоризонт је на око 50 cm, а подлога је песковита. Текстура је иловаста до глиновита иловаста, садржај хумуса у нивоу средње обезбеђености и одликује се нижим садржајем хумуса и биљних асимилатива. Алувијум се простире на 10% територије а надморска висина 67-70 m.

Панчево - Основни тип земљишта је чернозем на оглејаном лесу и простире се на 60% територије на надморској висини од 80-90 m. Овај тип земљишта простире се на најнижем делу рељефа од свих подтипова чернозема, па је под утицајем подземне воде дошло до оглејавања леса. У сушним годинама има сличну производну способност као и чернозем на лесној тераси. Текстура је глиновита иловача и одликује се највећим садржајем хумуса од свих чернозема. Чернозем карбонатни на лесној тераси простире се на око 30% површина и налази се на надморској висини од 90-100 m. Има највишу производну способност од свих типова земљишта. Дубок хумусно-акумулативни хоризонт, редовно прелази 120 cm. По текстури је иловача, а структура је стабилна ститно грудвичасто-мрвичаста, што условљава добар водни, ваздушни, топлотни и микробиолошки режим земљишта. Алувијум се простире око 10% територије, а налази се на надморској висини од 67-70 m, и заузима подручја уз речне токове а одликује се лакшим механичким саставом и нижим садржајем хумуса и биљних асимилатива.

Према резултатима Пописа пољопривреде из 2012. године, наводњава се укупно 896 ha, а од тога 836 ha су оранице и баште, 47 ha воћњаци, 1 ha виногради и 12 ha осталих засада. Развој наводњавања на територији града Панчева условљен је површином обрадивог земљишта и расположивошћу воде. С обзиром на умерено-континенталне прилике, које у задњих 10 година карактеришу дужи сушни периоди, нарочито у летњим месецима, потребе за наводњавањем све више долазе до изражаја. Тренутно наводњавање се врши на малим површинама и поред три значајна речна тока Дунав, Тамиш

и Надел. Од укупне површине обрадивих површине 78% је погодно за наводњавање.

Одводњавање је за равничарско подручје Војводине коме припада територија града Панчева, после одбране од поплава прва права мелиорациона мера. Основни задатак одводњавања је корекција водно-ваздушног режима земљишта а у циљу његовог прилагођавања потребама биљне производње. Појаве сувишних вода условљене су неравномерном расподелом падавина које узрокују кишна пролећа са приобиљем влаге настале топљењем снега, али могу настати у лета или јесени услед пљусковитих и обилних киша. Просечна годишња количина падавина износи око 650 mm. на подручју Јужног Баната. У току године падавине и водостај показују два максимума и два минимума. Испаравање је велико и износи 64-69% годишње. Велики утицај на испаравање имају суви ветрови који дувају са истока. Ветрови са запада и северо-запада доносе свежину и кишу.

Функционалност каналске мреже постиже се одржавањем око 602 km. отворених канала за одводњавање заједно са регионалним подсистемом Надела који се на територије општине Панчево протеже од ушћа у Дунав код Иванова. Од укупне дужине каналске мреже 78 km чине дренажни канали цевне тренаже.

Системи да одводњавање сувишних вода са пољопривредних површина пројектовани су тако да каналска мрежа која допире до насељених места, може да прихвати сувишне атмосферске воде и из насељених места. Због недостатка финансијских средстава током протеклих година канали отворене каналске мреже и регионални подсистем Надела тренутно функционишу на самој граници ефикасности због немогућности редовног одржавања.

Површина пољопривредног земљишта на територији града Панчева у својини Републике Србије које се тренутно даје у закуп је 10.711,4032 ha, од укупно 17.998,0531 ha (Извор: Годишњи програм заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта за 2017. годину):

Катастарска општина	ха
БАНАТСКИ БРЕСТОВАЦ	2184.8157
БАНАТСКО НОВО СЕЛО	626.3291
ДОЛОВО	2162.6913
ПЛОГОЊ	859.2517
ИВАНОВО	526.6288
ЈАБУКА	1859.0010
КАЧАРЕВО	1493.8013
ОМОЉИЦА	2181.2200
ПАНЧЕВО	4013.1471
СТАРЧЕВО	1930.7763
ВОЈЛОВИЦА	160.3908
УКУПНО	17998.0531

1.1.7. Вишегодишњи засади

Воћарство представља једну од најпродуктивнијих грана пољопривреде. Производњом воћа остварује се 10-20 пута већа вредност производње по хектару него при производњи пшенице или кукуруза. У односу на производњу пшенице, у воћарској производњи ангажовано је око 20 пута више радне снаге. Према резултатима Пописа пољопривреде из 2012. године, површина под воћњацима је 498 ha, што је 0,93% коришћеног пољопривредног земљишта. Од тога на 370 ha су заступљени плантажни и на 128 ha екстензивни воћњаци. Површина под јабукама је 155 ha, крушкама 33 ha, бресквама 44 ha, кајсијама 72 ha, шљивама 62 ha, орасима 18 ha и лешницима 44 ha.

Површина под виноградима је 41 ha (0,08%), на 36 ha су засади винских сорти и на 6 ha засади стоних сорти. Нису присутне винске сорте за производњу вина са географским пореклом.

Велики значај за воћарско-винаградарску производњу и пласман воћа и грождја има близина значајних тржишта као што су Београд, Ковин, Смедерево и сл. Значајно је поменути да се наведена тржишта налазе у кругу од 50 km што омогућава континуирану испоруку и утиче на смањење трошкова дистрибуције из чега произилази и могућност стварања веће добити.

1.1.8. Сточни фонд

Према локалном Годишњем програму заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта за

2016. годину (Извор: Републички геодетски завод, Служба за катастар непокретности Панчево), површина под ливадама износи 575.37 ха, док површина под пашњацима износи 2.381.92 ха.

Катастарска општина	Ливаде (ха)	Пашњаци (ха)
Банатски Брестовац	70.16	59.69
Банатско Ново Село	7.39	104.30
Долово	157.17	198.14
Глогоњ	0.78	255.60
Иваново	28.59	257.94
Јабука	3.13	694.29
Качарево	0.00	54.16
Омољица	183.67	123.85
Панчево	100.09	511.74
Старчево	24.39	75.26
Војловица	0.00	46.95

Према Попису пољопривреде 2012. године, површине на којима се производи крмно биље износе 1.190 ха. Према истом извору, објекта за смештај стоке има укупно 14.004, и то 1.022 за смештај говеда, 8.166 за смештај свиња, 2.822 за смештај кокошака носиља и 1.994 објекта за смештај остале стоке. Постоји низак степен искоришћености капацитета.

Објекти за смештај стоке	Говеда	Свиње	Кокошке носиље	Остала стока
Број газдинстава	900	4442	2586	1700
Број објекта	1022	8166	2822	1994
Капацитет	10096	77972	294715	72880
Коришћено 2011/12	6145	45050	183054	65089
Проценат искоришћености	60.87	57.78	62.11	89.31
Проценат газдинстава која поседују објекте	14.19	70.02	40.76	26.80
Број објекта по газдинству	1.14	1.84	1.09	1.17

Према Попису пољопривреде 2012. године, на територији Града Панчева:

- укупан број говеда је 5.504, од тога је 2.214 крава и 178 грла на испашаи;
- укупан број свиња је 42.917, од тога је 3.331 крмача;
- укупан број оваца је 4.774, од тога 3.223 овце за приплод и 2.686 на испашаи;
- укупан број коза 2.711, од тога 495 коза на испашаи;
- укупан број живине је 340.195, и то 329.888 кокоши, 3.892 ћурке, 4.050 патака, 888 гусака и 1.477 остале живине;
- укупан број кошница је 3.440;
- укупна површина под рибњацима је 29,7 ха.

После ратарске производње, која је доминантна на територији града Панчева, сточарство заузима друго место по обиму пољопривредне производње. С обзиром на природне потенцијале, може се рећи да је сточарство недовољно развијено. Расе говеда која се гаје су источно фризијске и грла која су оплеменењена холштајн расом.

На подручју града Панчева, заступљено је ратарство, пре свега радноинтензивно повртарство коме су ситна газдинства са непољопривредним и мешовитим изворима прихода склонија него скупљој и захтевнијој сточарској производњи, за чији развој, међутим, постоје одлични природни услови.

1.1.9. Механизација, опрема и објекти

Према резултатима Пописа пољопривреде 2012. године, на територији Града Панчева:

Механизација	Број ПГ	Удео ПГ (%)	Укупан број	Старији од 10 година	Коришћени у 2011/12
Једноосовински трактори	640	10.09	656	632	572
Двоосовински трактори	2807	44.25	4140	3765	3972
Комбајни	238	3.75	278	243	269

Закључујемо да је 87,41% комбајна, 90,94% двоосовинских и 96,34% једноосовинских старије од 10 година, док је искоришћеност капацитета релативно добра: за комбајне 96,76%, двоосовинске тракторе 95,94%, а једноосовинске тракторе 87,20%.

Према истом извору, укупно објеката за смештај пољопривредних машина и опреме је 2.892, у поседу 1.969 пољопривредних газдинстава. Укупан капацитет објеката је 206.953 m², од чега се користи 194.962 m² (94,21%).

Укупно објеката за смештај говеда је 1.022 (900 пољопривредних газдинстава), свиња 8.166 (4.442 пољопривредних газдинстава), кока носиља 2.822 (2.586 пољопривредних газдинстава) и 1.994 објеката за смештај остале стоке (1.700 пољопривредних газдинстава).

Објекти	Број ПГ	Број објеката	Капацитет (m ²)	Коришћено (m ²)	Искоришћеност капацитета (%)
Кошеви за кукуруз	4050	4999	644760	506925	78.62
Амбари	422	475	21831	12444	57.00
Силоси	17	24	19982	25107	125.65
Сушаре	14	16	746	510	68.36
Објекти за сипању	16	33	143708	140518	97.78
Хладњаче	9	16	1482	1432	96.63

Приметна је недовољна искоришћеност кошева за кукуруз и амбара, док постоји недостатак смештајних капацитета силоса – преко 25% простора се закупљује.

1.1.10. Радна снага

Према резултатима Пописа пољопривреде из 2012. године, укупан број пољопривредних газдинстава је 6344. Укупан број чланова газдинства и стално запослених је 12.557, и то 4.758 жена и 7.799 мушкараца. Већина од овог броја је на породичном газдинству, укупно 12.087 (4.666 жена и 7.421 мушкараца), док је само 470 на газдинству правног лица (92 жене и 378 мушкараца).

Када је у питању породично газдинство, у смислу броја чланова и стално запослених на газдинству, укупан број носилаца газдинства је 6.136, и од тога 982 жене и 5.154 мушкараца. Број чланова породице и рођака који обављају пољопривредну активност је 5.925, и то 3.677 жена и 2.248 мушкараца. Стално запослених на породичном газдинству је 26, и од тога 7 жена и 19 мушкараца.

Сезонску радну снагу је ангажовало 2.127 породичних пољопривредних газдинстава и 22 газдинства правних лица, док је ангажованост лица по основу уговора 23 код породичних пољопривредних газдинстава и 9 код газдинстава правних лица.

Управници на пољопривредним газдинствима су углавном мушкарци – од укупно 6.344 управника, 978 су жене (15,42%). Управника на пољопривредном газдинству без образовања, већ поседују само пољопривредно искуство стечено праксом, је 2.818 (44,42%), средњу пољопривредну школу је завршило 380 (5,99%), другу средњу школу 2.693 (42,29%), 110 управника (1,73%) има завршену вишу школу или факултет, док је њих 347 (5,47%) похађало курсеве у пољопривреди 2012. године.

1.1.11. Структура пољопривредних газдинстава

Према резултатима Пописа пољопривреде из 2012. године, укупан број домаћинстава је 43.144, укупан број пољопривредних газдинстава је 6.344, што чини 14,70% укупног броја домаћинстава.

Према резултатима Пописа пољопривреде из 2012. године најбројнија су пољопривредна газдинства која обрађују испод 1 ha (2.361, односно 37,22%), док је најмање пољопривредних газдинстава која обрађују преко 100 ha (44, односно 0,69%). Такође 3.551 пољопривредних газдинстава (55,97%) обрађује 2.387 ha (4,49%), док 4.735 пољопривредних газдинстава (74,64%) обрађује 6218 ha (11,69%).

Укупан број условних грла је 20.407. Чак 95,35 % пољопривредних газдинстава поседује мање од 4

условна грла.

Газдинства по броју условних грла	Број	Процент
мање од 4	6049	95.35
5-9	195	3.07
10-14	44	0.69
15-19	11	0.17
20-49	28	0.44
50-99	5	0.08
100-499	7	0.11
више од 500	5	0.08
	6344	100.00

1.1.12. Производња пољопривредних производа

Према резултатима Пописа пољопривреде из 2012. године, жито је на територији Града Панчева заступљено на површини од 36.853 ha, што је 69,29% површине коришћеног пољопривредног земљишта, и то кукуруз на површини 28.168 ha (52,96% коришћеног пољопривредног земљишта) и пшеница на 8.398 ha (15,79% коришћеног пољопривредног земљишта). Индустијско биље је заступљено на површини од 12.293 ha (23,11%), и то сунцокрет на 10.209 ha (19,19%). Воћњаци су заступљени на површини од 498 ha (0,94%), док виногради заузимају површину од 41 ha (0,08% коришћеног пољопривредног земљишта).

По подацима Републичког завода за статистику (Попис пољопривреде, 2012) принос пшенице је 39.139 t, са просечним приносом 6.146 kg за привредна друштва и задруге и 5.093 kg породична газдинства. Принос кукуруза је 211.861 t, а просечан принос 6.515 kg за привредна друштва и задруге и 6.265 kg за породична газдинства. Принос шећерне репе је 55.421 t (просечан принос 49.527 kg/ha), а просечан принос сунцокрета је 28.104 t (3162 kg/ha).

Према интерним подацима Секретаријата за пољопривреду, село и рурални развој Градске управе града Панчева, у јануару 2016. године је произведено 106.992 kg свињског, 6.376 kg јунећег и 18.648 kg живинског меса. У истом периоду је произведено 1.132.420 комада јаја и 1.226.249 литара крављег млека.

Интегрална производња је заступљена у повртарству, на мањем броју парцела, док је органска производња заступљена спорадично (хоби - пољопривреда за личне потребе).

1.1.13. Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника

На територији града по интерној евиденцији је 7 земљорадничких задруга. Такође регистрована су 28 удружења пољопривредних произвођача (ратари, повртари, виноградаре, пчелари, овчари), од којих су 4 у Панчеву, а осталих 24 распоређених у свих девет осталих руралних насеља.

Области деловања су заједнички наступ при уговарању производње и продаји, набавка репроматеријала, или преговори са државним институцијама ради регулисања својих права или заједничких интереса. Активности удружења пољопривредника која се подржавају од стране локалне самоуправе су: учешће на манифестацијама ради промоције производа, аплицирање на конкурсе са пројектима и партнерство у реализацији пројеката из области пољопривреде и руралног развоја.

Задружни сектор требало би да буде најдоминантнији облик социјалног предузетништва и да као такав представља значајну компоненту руралног развоја и социјалне економије. Добро развијен и организован задружни сектор доприноси уравнотеженом регионалном развоју и одрживом развоју. Иако постоји велики број удружења и задруга, можемо констатовати да нису на високом нивоу организације, нити довољно умрежени. Недостају јасно дефинисани циљеви деловања, препознавање заједничког интереса, па самим тим и недовољна међусобна сарадња.

1.1.14. Трансфер знања и информација

Пољопривредна саветодавна стручна служба - ПСС Институт "Тамиш" послује као стручна служба на територији четири локалне самоуправе - Панчево, Алибунар, Ковачица и Опово. Укупна оранична површина у ове четири локалне самоуправе је 159.000 ha.

Служба покрива следеће области:

1) технологија производње стрних жита

- 2) технологија производње кукуруза
- 3) технологија производње уљаних биљних врста
- 4) технологија производње шећерне репе
- 5) технологија производње поврћа
- 6) технологија производње крмног биља
- 7) заштита биља (праћење и сузбијање корова, болести штеточина)
- 8) експлоатацију и одржавање пољопривредне техника.

У оквиру своје редовне делатности организује различите врсте едукација намењене пољопривредни газдинствима.

Регионална привредна комора Панчево је значајан партнер у области трансфера знања и информација у области пољопривреде и руралног развоја.

Такође удружења у оквиру својих програма и пројеката реализују различите врсте обука (IPARD, винарство и виноградарство, повртарство, органска производња, ГМО).

Локални недељник „Панчевац“ у рубрици „Село“ објављује новости од значаја за рурално становништво, док је на локалној телевизији „ТВ Панчево“ постоји емисија са дугом традицијом „Је л' родило“ намењена пољопривредницима.

Званичан сајт града Панчева www.pansevo.rs пружа велики број информација и новости из области пољопривреде и руралног развоја.

Табеларни приказ планираних мера и финансијских средстава

Табела 3. Мере руралног развоја

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%)	Максимални износ подршке по кориснику (РСД)	Пренете обавезе
1.	Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава	101	400.000,00	100	20.000,00	0
2.	Успостављање и јачање удружења у области пољопривреде	102	4.000.000,00	100	250.000,00	0
УКУПНО			4.400.000			

Табела 6. Табеларни приказ планираних финансијских средстава

Буџет	Вредност у РСД
Укупан износ средстава из буџета АП/ЈЛС планираних за реализацију Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја (без пренетих обавеза)	4.400.000,00
Планирана средства за директна плаћања	0
Планирана средства за кредитну подршку	0
Планирана средства за подстицаје мерама руралног развоја	4.400.000,00
Планирана средства за посебне подстицаје	0
Планирана средства за мере које нису предвиђене у оквиру мера директних плаћања, кредитне подршке и у оквиру мера руралног развоја	0
Пренете обавезе	0

Циљна група и значај промене која се очекује за кориснике

Програмом подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за Град Панчево утврђује се структура мера, односно намена и начин коришћења средстава за 2018. годину, у укупном износу од 4.400.000 динара, која су Одлуком о буџету Града Панчева за 2018. годину („Службени лист Града Панчева" бр. 32/2017 и 6/2018) опредељена:

- на Разделу 4 - Градска управа, Програм 5 – Пољопривреда и рурални развој, Програмска класификација 0101, Програмска активност 0101-0002 – Мере подршке руралном развоју, Функција 421 – Пољопривреда, позиција 151, економска класификација 472 - Аграрни буџет - Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја – подршка пољопривредним газдинствима, у износу од 400.000 динара и позиција 152, економска класификација 481 – Аграрни буџет - Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја – подршка ОЦД у износу од 4.000.000,00 динара.

Потенцијални корисници подстицаја су регистрована пољопривредна газдинства са територије града Панчева са активним статусом у складу са Правилником о упису у регистар пољопривредних газдинстава и обнови регистрације, затим пољопривредна удружења и асоцијације пољопривредних произвођача, удружења грађана која су основана ради обављања промотивних и непољопривредних делатности за развој села, која имају друштвени значај за локално рурално становништво.

Реализација Програма, односно дефинисане мере допринеће:

- модернизацији производње и јачању производне конкурентности;
- увођењу нових технологија и иновација, и отварање нових тржишних могућности;
- очувању производње традиционалних производа;
- повезивању сектора пољопривреде и сектора туризма;
- унапређењу непољопривредних делатности на сеоском подручју;
- добијању производа веће додате вредности у циљу повећања дохода и побољшању одрживих услова за живот сеоског становништва;
- смањење сиромаштва на селу;
- унапређењу социјалног живота на селу.

Информисање корисника о могућностима које пружа Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја

Информисање потенцијалних корисника ће се вршити осмишљеном кампањом, односно мултимедијалним приступом:

- објавом на званичној презентацији Града Панчева www.pancevo.rs,
- путем локалног недељника „Панчевац“,
- објавом преко локалног радија „Радио Панчево“ и телевизије „ТВ Панчево“,
- путем друштвених мрежа,
- организовањем инфо-дана са презентацијом Програма,
- непосредно у просторијама Секретаријата за пољопривреду, село и рурални развој Градске управе града Панчева.

Мониторинг и евалуација

Секретаријат за пољопривреду, село и рурални развој Градске управе града Панчева у оквиру своје унутрашње организације има Одељење за развој села и рурални развој, које обавља послове на изради предлога Програма и реализацији мера након усвајања истог. Током периода реализације Програма, мониторинг и евалуацију врше све унутрашње јединице у оквиру Секретаријата, свака из своје области деловања. Такође, у процесу мониторинга и евалуације учествују и други органи и стручна тела Града Панчева: Градско веће усваја годишњи извештај, а Секретаријат за финансије врши контролу документације у оквиру своје надлежности. Секретаријат за пољопривреду, село и рурални развој Градске управе града Панчева сачињава извештај о спровођењу мера пољопривредне политике и политике руралног развоја града Панчева.

На основу систематизованих података радних тела и комисија и крајњих корисника, Секретаријат за пољопривреду, село и рурални развој Градске управе града Панчева прати годишњу реализацију, остварене резултате и ефекте спроведених мера Програма и даје предлог о даљем спровођењу истих или увођењу нових мера подршке.

II Опис планираних мера

2.1. Назив и шифра мере: Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава 101

2.1.1. Образложење

Основне карактеристике пољопривредног пчеларског сектора на територији града произилазе из неповољне структуре пољопривредних газдинстава, малог броја пчела, неадекватних производних и смештајних објеката, слабе примене савремених технологија производње. Пољопривредна газдинства, због неповољног економског и социјалног стања, нису у могућности да сама обезбеде довољно средстава за модернизацију производње.

Повећањем пчелињих друштава, куповином модерне опреме, улагањем у прерадне капацитете могуће је побољшати економске аспекте, знатно побољшати природне ресурсе, као и здравствено стање пчела.

Ова мера је у складу са националном Стратегијом пољопривреде и руралног развоја 2014 – 2024 и Стратегијом развоја града Панчева 2014 - 2020 (Стартешки приоритет 4 – Унапређење пољопривредне производње и атарске инфраструктуре, Мера – Планирање и подршка развоју пољопривреде).

Сектор –Мед и производи од меда

Сектор меда и производи од меда карактерише релативно мали број газдинстава која производе мед и производа од меда. Гајењем пчела бави се мали број газдинстава. Она обично имају пчеле за сопствене потребе, а врло мали број за продају.

Гајење пчела треба поправити како куповином нових пчелињих друштава, коришћењем нове технологије око добијања меда и производа од меда. На тај начин долази до веће производње, а самим тим доприноси се повећању мотивисаности пчелара да сачувају пчеле и да почну да повећавају њихов број. Унапређење производње меда и производа од меда има посебан значај у смислу стварања могућности за квалитетно самозапошљавање сеоског становништва. Задржавање пчелињих друштава је циљ повећања пчела, како у смислу повећања производње меда, тако и повећања производа од меда на територији града Панчева.

У посматраној регији нема великих газдинстава специјализованих за гајење пчела, у смислу производње меда и производа од меда. Потребно је омогућити пчеларима набавку пчелињих друштава како би унапредили пчеларство ради добијања квалитетног меда и производа од меда ради повећања храњивости тих производа.

Број савремених пчелињих газдинстава оријентисаних ка производњи за тржиште је мали. Та газдинства примењују добру технологију производње и остварују добре резултате. Међутим, она имају релативно мале производне капацитете. Произвођачи који производе мед нису специјализовани, имају проблема са лечењем пчела, као и условима смештаја и испашом.

Интервенције у оквиру ове мере ће бити усмерене на подршку сектору како би се задовољили национални прописи и како би се приближили стандардима ЕУ у области добробити животиња и животне средине.

2.1.2. Циљеви мере

Општи циљ: Унапређење пчеларске производње, производње меда и производа од меда као пољопривредне гране.

Специфични циљ: Повећање ефикасности, конкурентности и одрживости производње меда и производа од меда.

2.1.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду

Није применљиво.

2.1.4. Крајњи корисници

Крајњи корисници мере су регистрована породична пољопривредна газдинства уписана у Регистар пољопривредних газдинстава.

2.1.5. Економска одрживост

Подносилац захтева за средства не доказује економску одрживост улагања.

2.1.6. Општи критеријуми за кориснике

Корисник средстава по овој мери:

- је физичко лице – носилац регистрованог породичног пољопривредног газдинстава са активним статусом, у складу с Правилником о упису у регистар пољопривредних газдинстава и обнови регистрације као и о условима за пасиван статус пољопривредног газдинства („Службени гласник РС”, бр. 17/13, 102/15 и 6/16) и са пребивалиштем и производњом на подручју града Панчева,
- није поднео захтев за исто улагање, односно за исто улагање не користи подстицаје, по неком

другом основу,

- је испунио доспеле обавезе по раније одобреним захтевима финансираним из средстава буџета града Панчева,
- уколико није власник катастарских парцела, има право закупа, односно коришћења на основу уговора закљученим на период закупа, односно коришћења, од најмање 3 године.

2.1.7. Специфични критеријуми

Прихватљиви корисници су регистрована пољопривредна газдинства која се баве пчеларством и поседују 5-500 кошница.

2.1.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
101.6.2	Набавка опреме за пчеларство

2.1.9. Критеријуми селекције

Критеријуми селекције се не примењују при реализацији ове мере, већ се средства одобравају по редоследу пријема потпуних захтева до утрошка средстава.

2.1.10. Интензитет помоћи

Су/финансирање Града Панчева је до 100%, а максимални износ су/финансирања по кориснику је 20.000,00 динара без ПДВ-а.

2.1.11. Индикатори/показатељи

Редни број	Назив показатеља
1.	Укупан број поднетих предлога пројеката
2.	Укупан број подржаних пројеката
3.	Укупно тражених средстава
4.	Укупно реализованих средстава

2.1.12. Административна процедура

Градоначелник града Панчева доноси решење о образовању Комисије за вредновање пројеката/програма из области пољопривреде и руралног развоја за град Панчево и расписује Јавни позив за су/финансирање пројеката/програма из области пољопривреде и руралног развоја за град Панчево за 2018. годину, који се објављује на званичној интернет страници Града Панчева www.pancevo.rs

Задаци Комисије су: припрема конкурсне документације, предлагање текста јавних позива са конкурсном документацијом Градоначелнику града Панчева, утврђивање испуњености формалних услова по јавном позиву, утврђивање листе пројеката/програма за су/финансирање и предлагање Градоначелнику града Панчева пројеката/програма за су/финансирање.

Градоначелник града Панчева доноси закључке о одобреним пројектима/програмима за су/финансирање, закључује уговоре са корисницима средстава и доноси решења о одобреним средствима на име су/финансирања пројеката/програма.

Очекивано време за склапање уговора је 60 дана.

2.2. Назив и шифра мере: Успостављање и јачање удружења у области пољопривреде 102

2.2.1. Образложење

Одрживи развој пољопривреде и руралних подручја захтева да буде заснован на праћењу нових технологија, стручном усавршавању и константном трансферу знања и информација. Пољопривредни произвођачи и сеоско становништво све теже успевају да самостално, без икакве стручне помоћи примењују иновације у производњи, пласману, развоју непољопривредних делатности, маркетингу и другим активностима везаним за развој руралних средина. Осавремењавање асортимана и додавања уметничке димензије производима старих заната и домаће радиности, повећава се вредност традиционалних производа и производа руралног туризма, како би, поред очувања традиционалних форми и преношења знања и вештина на младе, био постигнут и комерцијални ефекат а производи били прилагођени захтевима тржишта. Пољопривредно-туристичке манифестације имају значај не само у развоју руралног туризма већ представљају и један од начина промоције и пласмана како пољопривредних, тако и производа домаће радиности. Поред сеоског туризма, Град Панчево има потенцијале и за развој ловног туризма.

Одрживи развој руралних подручја поред економских, који јесу приоритетнији, успоравају социјални фактори. Демографски показатељи указују на тренд депопулације сеоских насеља: смањење сеоског становништва за 5,72 % у односу на два пописа 2002/2011, индекс старења је 122,6, учешће млађих од 15 година је 14,33%, а старијих од 65 година 23,43%. Поред тога, учешће градског становништва са завршеним факултетом је десет пута веће у односу на сеоско становништво, што нам говори о одливу образованог становништва у градове. Такође је недовољно развијен културни живот, а социјалне услуге су мање доступне. У руралним насељима је мрежа институција слабије развијена у односу на урбано насеље. Иако у свих девет сеоских насељених места постоје домови културе, недостају програми, нарочито намењени младима.

Ова мера је у складу и националном и локалном аграрном политиком, односно Стратегијом пољопривреде и руралног развоја 2014. – 2024., као и са Стратегијом развоја града Панчева 2014 - 2020 године, стратешки приоритет 4 – Унапређивање пољопривредне производње и атарске инфраструктуре, активност 4.1.5 – Стимулативне мере за пољопривредна удружења и стратешки приоритет 11 – Развој туризма, мера 11.1 – Унапређивање туристичке понуде, активност 11.2.3 – Унапређивање привредних манифестација.

Ефекти који се очекују су:

- унапређење пољопривредне производње,
- диверзификација непољопривредних активности кроз унапређење домаће радиности и свих видова руралног туризма,
- стварање основе за повећање дохотка руралног становништва,
- унапређење знања, вештина и умења актера у руралном развоју,
- повезивање и умрежавање заинтересованих страна у руралном развоју,
- размена искустава и примена добре праксе,
- подизање еколошке свести,
- унапређење заштите и безбедности,
- већа доступност културним и социјалним садржајима,
- унапређење мултикултурализма и националне толеранције у руралним срединама,
- подизање капацитета удружења грађана у руралним срединама.

2.2.2. Циљеви мере

Општи циљ - Економски и социјално јако рурално становништво.

Специфични циљ - Одрживи развој пољопривреде, диверзификација економских активности и унапређење социјалног развоја у руралним срединама.

2.2.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду

Није применљиво.

2.2.4. Крајњи корисници

Крајњи корисници ове мере су удружења грађана.

2.2.5. Економска одрживост

Подносилац захтева треба да достави предлог пројекта/програма на Образцу за писање предлога пројекта/програма по Јавном позиву за су/финансирање пројеката/програма из области пољопривреде и руралног развоја за град Панчево за 2018. годину и Обрасцу буџета пројекта/програма по Јавном позиву за су/финансирање пројеката/програма из области пољопривреде и руралног развоја за град Панчево за 2018. годину.

2.2.6. Општи критеријуми за кориснике

Корисник ове мере:

- је регистрован у складу са Законом о удружењима („Службени гласник РС”, бр. 51/09 и 99/11 – др. закон),
- је поднео годишњи извештај за претходну буџетску годину у складу са уговором о реализовању пројекта/програма су/финансираног од стране Града Панчева, уколико је било носилац пројекта/програма претходне године.
- није поднео предлог пројекта/програма такав да су предложене исте активности пројекта/програма за су/финансирање, односно није одобрен такав пројекат/програм, од неког другог фонда.

2.2.7. Специфични критеријуми

Дефинисана област остваривања циљева, у оквиру статута удружења, обухвата област руралног развоја.

2.2.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Нема листе инвестиција за ову меру.

2.2.9. Критеријуми селекције

Редни број	Тип критеријума за избор	Да/Не	Бодови
1.	Носилац пројекта је из сеоске средине		15
2.	Законитост и ефикасност коришћења средстава која се огледа у провери да ли су раније коришћена буџетска средства за финансирање активности организације и ако јесу, да ли су испуњене уговорне обавезе		10
3.	Одрживост ранијих програма и пројеката		10
4.	Капацитет носиоца пројекта, предложене квалификације и референце пројектног тима усклађене са предложеним циљевима, резултатима и активностима пројекта		5
5.	Носилац пројекта има обезбеђено адекватно партнерство		5
6.	Релевантност програма или пројекта за остваривање јавног интереса дефинисаног конкурсом		5
7.	Усклађеност планираних активности с циљевима и очекиваним резултатима и циљном групом		5
8.	Разрађеност и изводљивост плана реализације пројекта или програма		5
9.	Остваривост планираних резултата и мерљивост индикатора		5
10.	Развојна, институционална и финансијска одрживост пројекта и значај промене која се очекује након примене пројекта		5
11.	Економска оправданост предлога буџета у односу на циљ и пројектне активности		10
12.	Прецизно и детаљно приказан буџет пројекта који објашњава усклађеност предвиђеног трошка са пројектним активностима		10
13.	Промоција, то јест публицитет који се огледа у начину информисања циљне групе и шире јавности о програму или пројекту		10

2.2.10. Интензитет помоћи

Су/финансирање Града Панчева је до 100%, а максимални износ су/финансирања по пројекту/програму је 250.000,00 динара.

2.2.11. Индикатори/показатељи

Редни број	Назив показатеља
1.	Укупан број поднетих предлога пројеката
2.	Укупан број подржаних пројеката
3.	Укупно тражених средстава
4.	Укупно реализованих средстава

2.2.12. Административна процедура

Градonaчелник града Панчева доноси решење о образовању Комисије за вредновање пројеката/програма из области пољопривреде и руралног развоја за град Панчево и расписује Јавни позив за су/финансирање пројеката/програма из области пољопривреде и руралног развоја за град Панчево за 2018. годину, који се објављује на званичној интернет страници Града Панчева www.pancevo.rs

Задаци Комисије су: припрема конкурсне документације, предлагање текста јавних позива са конкурсном документацијом Градonaчелнику града Панчева, утврђивање испуњености формалних услова по јавном позиву, вредновање предлога пројеката/програма на основу дефинисаних критеријума, утврђивање листе вредновања и рангирања пријављених пројеката/програма, утврђивање листе пројеката/програма за су/финансирање и предлагање Градonaчелнику града Панчева пројеката/програма за су/финансирање.

Пројекти/програми се вреднују по пондерисаним критеријумима који су саставни део конкурсне документације (2.1.9 Критеријуми селекције).

Градonaчелник града Панчева доноси закључке о одобреним пројектима/програмима за су/финансирање, закључује уговоре са корисницима средстава и доноси решења о одобреним средствима на име су/финансирања пројеката/програма.

Очекивано време за склапање уговора је 60 дана.

Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за град Панчево за 2018. годину доставити Секретаријату за пољопривреду, село и рурални развој и Секретаријату за финансије Градске управе града Панчева.

III Идентификациона карта

Табела : Општи подаци и показатељи

Назив показатеља	Вредност, опис показатеља	Година	Извор податка и година
ОПШТИ ПОДАЦИ			
Административни и географски положај			
Аутономна покрајина	Војводина	2006	Устав РС
Регион	Војводина	2012	рзс*
Област	Јужнобанатска	2012	рзс*
Град или општина	Панчево	2012	рзс*
Површина	756	2012	рзс*
Број насеља	10	2012	рзс*
Број катастарских општина	11	2012	рзс*
Број подручја са отежаним условима рада у пољопривреди ПОУРП ¹	/	2013	Правилник
Демографски показатељи			
Број становника	123.414	2011	рзс**
Број домаћинстава	43.144	2012	рзс*
Густина насељености (број становника / површина, км ²)	162		
Промена броја становника (2011:2002):	-2,95	2011	рзс**
- у руралним подручјима АП/ЈЛС	-5,72	2011	рзс**
Становништво млађе од 15 година (%)	14,20	2011	рзс**
Становништва старије од 65 година (%)	15,53	2011	рзс**
Просечна старост	42,04	2012	рзс*
Индекс старења ²	127,0	2012	рзс*
Без школске спреме и са непотпуним основним образовањем	10,60	2012	рзс*
Основно образовање (%)	19,69	2012	рзс*
Средње образовање (%)	54,67	2012	рзс*
Више и високо образовање (%)	14,96	2012	рзс*
Пољопривредно становништво у укупном броју становника (%)	Око 3	2012	процена
Природни услови			
Рељеф (равничарски, брежуљкасти, брдски, планински)	равничарски		интерни
Преовлађујући педолошки типови земљишта и бонитетна класа ³	Чернозем, ритска црница, ливадска црница, алувијум (I и II класа)		интерни
Клима (умерено-континентална, субпланинска, ...)	умерено континентална		интерни
Просечна количина падавина (мм)	684,3		интерни
Средња годишња температура (°C)	11,9		интерни
Хидрографија (површинске и подземне воде)	Реке Тамиш и Дунав; Поњавица и Надела, некада природни водотоци, а сада у саставу система Дунав-Тиса-Дунав		интерни
Површина под шумом (ha)	3.134,01		рзс*

¹ Навести да ли су на територији АП/ЈЛС идентификована насељена места или цела територија општине, односно сва насељена места на територији општине која испуњавају бар један од критеријума наведених у Правилнику о подручјима са отежаним условима рада у пољопривреди („Службени гласник РС“, број 29/13) која се могу окарактерисати као подручја са отежаним условима рада у пољопривреди (ПОУРП), имајући у виду да је МПЗЖС посредством националног стратешког документа препознало потребу да се кроз систем подршке уваже отежавајуће околности за пољопривредну производњу које постоје у овим подручјима.

³ Према Правилнику о катастарском класирању и бонитирању земљишта („Службени гласник РС“, број 63/2014).

² Однос броја старог (60 и више година) и младог (0-19 година) становништва.

Учешће површина под шумом у укупној површини АП/ЈЛС (%)	4,15		рзс*
Пошумљене површине у претходној години (ha)	0		рзс*
Посечена дрвна маса (m3)	30.092		рзс*

ПОКАЗАТЕЉИ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ

Стање ресурса

Укупан број пољопривредних газдинстава:	6.344	2012	рзс***
Број регистрованих пољопривредних газдинстава (РПГ):	4.464		Управа за трезор ⁴
- породична пољопривредна газдинства (%)	98,88		
- правна лица и предузетници (%)	1,12		
Коришћено пољопривредно земљиште – КПЗ (ha)	53.187	2012	рзс***
Учешће КПЗ у укупној површини ЈЛС (%)	70,35		
Оранице и баште, воћњаци, виногради, ливаде и пашњаци, остало ⁵ (ha, %)	Оранице и баште 52.034 (97,83), воћњаци 498 (0,94), виногради 41 (0,08), ливаде и пашњаци 330 (0,62), остало 284 (0,53)	2012	рзс***
Жита, индустријско биље, поврће, крмно биље, остало ⁶ (ha, %)	Жита 36.853 (70,82), индустријско биље 13.638 (26,21), поврће 285 (0,55), крмно биље 1.190 (2,29), остало 68 (0,13)	2012	рзс***
Просечна величина поседа (КПЗ) по газдинству (ha)	8,38	2012	рзс***
Обухваћеност пољопривредног земљишта комасацијом (ha)	0		интерни
Обухваћеност земљишта неким видом удруживања (ha)	Нема података	2012	интерни
Број пољопривредних газдинстава која наводњавају КПЗ	427	2012	рзс***
Одводњавана површина КПЗ (ha)	60.000		интерни
Наводњавана површина КПЗ (ha)	896		рзс***
Површина пољ.земљишта у државној својини на територији АП ⁷ (ha)	16.182,51		интерни
Површина пољ.земљишта у државној својини која се даје у закуп (ha): ха	110.711,4032		интерни
- физичка лица (%)	- 62,5		интерни
- правна лица (%)	- 37,5		
Говеда, свиње, овце и козе, живина, кошнице пчела (број)	Говеда 5.682, свиње 42.917, овце и козе 10.666, живина 340.195, кошнице пчела 3.440	2012	рзс***
Трактори, комбајни, прикључне машине (број)	Трактори 4.796, комбајни 278, прикључне машине 17.853	2012	рзс***
Пољопривредни објекти ⁸ (број)	22.394	2012	рзс***
Хладњаче, сушаре, стакленици и пластеници (број)	Хладњаче 16, сушаре 16, стакленици 38, пластеници 531	2012	рзс***
Употреба мин. ђубрива, стајњака и средстава за заштиту биља (ха, број ПГ)	Минерално ђубриво 50.335 (ПГ 4.906), чврсти стајњак 2.138 (ПГ 1574), Течни стајњак	2012	рзс***

⁴ Организациона јединица Управе за трезор на територији ЈЛС.

⁵ Окућница, расадници и др.

⁶ Цвеће и украсно биље, угари и др.

⁷ Укључујући и утрине и пашњаке који су враћени сеоским заједницама на коришћење.

⁸ Пољопривредни објекти за смештај: стоке, пољопривредних производа на газдинству (кошеви за кукуруз, амбари и силоси), и пољопривредних машина и опреме.

	375 (ПГ 14), средства за заштиту биља 49.958 (ПГ 4.790)		
Број чланова газдинства ⁹ и стално запослених на газдинству:	12.557	2012	рзс***
(на породичном ПГ : на газдинству правног лица / предузетника) (ha)	96,25 : 3,75	2012	рзс***
Годишње радне јединице ¹⁰ (број)	4.271		рзс***
Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника ¹¹ (број)	35		интерни
Производња пољопривредних производа (количина)¹²			
- биљна производња (t)	Пшеница 39.139, кукуруз 211.861, шећерна репа 55.421, сунцокрет 28.104, детелина 801, луцерка 11.243, ливаде 874, пашњаци 1.882, јабуке 6.063, шљиве 2.059, грожђе 436	2012	рзс***
- сточарска производња (t, lit, ком)	239 t/мес., 1.226.249 l/мес., 1.132.420 ком./мес.		интерни
ПОКАЗАТЕЉИ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА			
Рурална инфраструктура			
<i>Саобраћајна инфраструктура</i>			
Дужина путева (км) ¹³	124,84	2012	рзс*
Поште и телефонски претплатници (број)	Поште 21, тел.претпл. 44.107	2012	рзс*
<i>Водопривредна инфраструктура</i>			
Домаћинства прикључена на водоводну мрежу (број)	41.193	2012	рзс*
Домаћинства прикључена на канализациону мрежу (број)	18.850	2012	рзс*
Укупне испуштене отпадне воде (хиљ. м3)	7.257	2012	рзс*
Пречишћене отпадне воде (хиљ. м3)	0	2012	рзс*
<i>Енергетска инфраструктура</i>			
Производња и снабдевање електричном енергијом (број) ¹⁴	Производња 0, око 450 трафостаница		интерни
<i>Социјална инфраструктура</i>			
Објекти образовне инфраструктуре (број) ¹⁵	Предшколско образовање 30, основна школа 21, средња школа 11, високе школе и факултети 1	2012/13. шк.год.	рзс*
Број становника на једног лекара	375	2012	рзс*
Број корисника социјалне заштите	9.586	2011	рзс*
Диверзификација руралне економије			
Запослени у сектору пољопривреде, шумарства и водопривреде (број) ¹⁶	13.223 (12.557 + 666)	2012	рзс* рзс***

⁹ Укључујући и носиоца пољопривредног газдинства.

¹⁰ Јединица мере која представља количину људског рада утрошену за обављање пољопривредне делатности на газдинству; представља еквивалент рада једног лица, тј. пуно радно време у једној години: 8 сати дневно, 225 радних дана у години.

¹¹ Навести број регистрованих задружних организација и удружења пољопривредних произвођача, активно функционалних на територији АП/ЈЛС

¹² Остварени обим производње најзначајнијих пољопривредних производа са становишта АП/ЈЛС

¹³ Навести укупну дужину путева на територији АП/ЈЛС (укључујући државне путеве I и II реда и општинске путеве).

¹⁴ Навести број објеката за производњу (хидроелектране, термоелектране и др.), трансформацију и пренос електричне енергије на територији АП/ЈЛС.

¹⁵ Установе за децу предшколског узраста, основне и средње школе, високе школе и факултети на територији АП/ЈЛС.

¹⁶ На пољопривредним газдинствима и привредним друштвима, предузећима, установама, задругама, организацијама и др.

Газдинства која обављају друге профитабилне активности (број) ¹⁷	277	2012	рзс***
Туристи и просечан број ноћења туриста ¹⁸ на територији АП/ЈЛС (број)	Туриста 1.028, прос.бр.ноћења 2,5 и 1,8	2012	рзс*
Трансфер знања и информација			
Пољопривредна саветодавна стручна служба (да/не)	да		интерни
Пољопривредна газдинства укључена у саветодавни систем (број) ¹⁹	168 одабраних газдинстава по Програму редовно и 420 газдинстава повремено		ПССС

РЗС* - „Општине и региони у Републици Србији“, Републички завод за статистику, www.webrzs.stat.gov.rs

РЗС** - Попис становништва 2011, Републички завод за статистику, www.webrzs.stat.gov.rs

РЗС*** - Попис пољопривреде 2012 (Књига пописа 1 и Књига пописа 2), Републички завод за статистику, www.webrzs.stat.gov.rs

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
ГРАД ПАНЧЕВО
ГРАДСКО ВЕЋЕ
БРОЈ: 11-05-06-14/2018-34
Панчево, 29. 5. 2018. године

ГРАДОНАЧЕЛНИК
ПРЕДСЕДНИК ГРАДСКОГ ВЕЋА
Саша Павлов

¹⁷ Осим пољопривредне, а у вези су са газдинством (нпр. прерада пољопривредних производа, рурални туризам, активности у шумарству, обрада дрвета, народна радиност, производња енергије из обновљивих извора, узгој рибе и др.).

¹⁸ Домаћи и страни.

¹⁹ Навести број одабраних пољопривредних газдинстава која се интензивно прате више пута годишње и број осталих пољопривредних газдинстава која се укључују у саветодавни систем на друге начине, углавном преко учешћа на групним предавањима и кроз повремене посете саветодаваца пољопривредним газдинствима.